

آمادگی برای ورود به میهمان سرای الهی

تأملی در رهنمودهای امام خمینی درباره ضرورت زمینه سازی های روحی و اخلاقی برای ماه رمضان

تأملی در رهنمودهای امام خمینی درباره ضرورت زمینه سازی های روحی و اخلاقی برای ماه رمضان
رمضان ماه بزرگ الهی است ماهی است که ایام و لیالی آن بسیار زیبا و دلگشا می باشد و نسیم آن جان و روح را می نوازد و غرق در لذات معنوی می کند. عظمت و شرافت این ماه به گونه ای است که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) و ائمه دین (علیهم السلام) از مدت ها قبل در انتظار آن به سر می بردند و در آستانه ورود به فضای پاک و ملکوتی اش نشاط و شوقی خاص بر آنان غلبه می کرد و خویشتن را مهیا برای درک کامل لحظات زیبا و روح افزای آن می نمودند.

اهل ایمان به تبعیت از پیشوایان دین با کسب معرفت ها و بینش های لازم درباره شرافت رمضان و آثار تحول زای روزه قبل از ورود به این ماه به آماده سازی خود می پردازند و سعی می کنند همه زمینه ها را برای بهره وری کامل از معنویت جاری در لحظات زیبای رمضان مهیا نمایند.

درک رمضان با تمام عظمت هایش و نیز جرعه گیری از چشمه سار زلال روزه و همچنین طی مراحل رشد و کمال و دست یابی به مراتب تقرب الهی با همین آمادگی ها و مساعدسازی زمینه ها پیوند و ارتباط دارد و چنانچه کسی به تلاش و مراقبت برای آماده کردن خویش به منظور بهره وری از رمضان و روزه نپردازد طبیعی است که نه رمضان را آنگونه که هست درک می کند و نه قادر است عبادت بزرگ و تحول زایی همچون روزه را آنگونه که شایسته است به جا آورد و نتیجه آن خواهد شد که رمضان می آید و می رود و او هنوز در خواب غفلت می باشد و چنین کسی مرده است اگرچه زنده است و حرکت می کند.

در اندیشه های اخلاقی و عرفانی امام خمینی فراوان درباره ضرورت کسب آمادگی های لازم روحی برای ورود به ماه رمضان و بهره وری از فیض جاری در لحظات طراوت زای آن هشدارها و رهنمودهای بیدارکننده می یابیم. در این رهنمودها حضرت امام خمینی فقط هشدار نمی دهند بلکه در کنار آن به نحوه آمادگی و شیوه بهره گیری از رمضان روزه نیز می پردازند.

نمونه ذیل جلوه ای از اندیشه ها و رهنمودهای امام خمینی در این موضوع می باشد:

«طبق فرمایش حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) - به حسب خطبه ای که به آن حضرت منسوب است - همه بندگان در ماه مبارک رمضان به مهمانی خداوند تعالی دعوت شده اند و مهمان پروردگار خود می باشند. آنجا که می فرماید: «ایها الناس انه قد اقبل الیکم شهرالله... و قد دعیتم فیہ الی ضیافه الله» (مردم ماه خدا به سوی شما روی آورد... و شما در این ماه به مهمانی خدا خوانده شدید)

شما در این چند روزی که به ماه مبارک رمضان مانده به فکر باشید خود را اصلاح کرده توجه به حق تعالی پیدا نمایید از کردار و رفتار ناشایسته خود استغفار کنید. اگر خدای نخواست گناهی مرتکب شده اید قبل از ورود به ماه مبارک رمضان توبه نمایید. زبان را به مناجات حق تعالی عادت دهید. مبدا در ماه مبارک رمضان از شما غیبتی تهمت و خلاصه گناهی سر بزند و در محضر ربوبی با نعم الهی و در مهمانسرای باری تعالی آلوده به معاصی باشید. شما در این ماه شریف به ضیافت حق تعالی دعوت شده اید.... خود را برای مهمانی با شکوه حق آماده سازید.... همان طور که شکم را از خوردن و آشامیدن نگه می دارید چشم و گوش و زبان را هم از معاصی بازدارید. از هم اکنون بنا بگذارید که زبان را از غیبت تهمت بدگویی و دروغ نگه داشته کینه حسد و دیگر صفات زشت شیطانی را از دل بیرون کنید... دائماً متوجه باشید این عملی که می خواهید انجام دهید این سخنی که می خواهید بر زبان آورید این مطلبی که دارید استماع می کنید از نظر شرع چه حکمی دارد... اگر دیدید کسی می خواهد غیبت کند جلوگیری کنید و به او بگویید ما متعهد شده ایم که در این سی روز رمضان از امور محرمه خودداری ورزیم. و اگر نمی توانید او را از غیبت بازدارید از آن مجلس خارج شوید ننشینید و گوش کنید. مسلمین باید از شما در امان باشند. کسی که دیگر مسلمانان از دست و زبان و چشم او در امان نباشند در حقیقت مسلمان نیست مسلمان ظاهری و صوری می باشد لاله الاالله صوری گفته است. اگر خدای نخواست خواستید به کسی جسارت کنید اهانت نمایید مرتکب غیبت شوید بدانید که در محضر ربوبی هستید میهمان خدای متعال می باشید و در حضور حق تعالی به بندگان او اسائه ادب می کنید و اهانت به بنده خدا اهانت به خداست. (18؛ raquo)

آنچه حضرت امام خمینی تحت عنوان فرمایش رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) به آن استناد می کنند خطبه ای شریفه از آن حضرت می باشد که به نام خطبه شعبانیه معروف گردیده است. بنا به نقل امیرمومنان (علیهم السلام) پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در آخرین جمعه ماه شعبان خطاب به مسلمانان این خطبه را ایراد نمود. خطبه مزبور در متن خود فضایل ماه رمضان و منزلت روزه داری و مناجات و عبادت در آن و آثار ارزشمندی که در متن اذکار و طاعات و رفتار و حرکات روزه داران نهفته است را تشریح می فرماید. (2)

پی نوشت :

1 - جهاد اکبر یا مبارزه با نفس موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی ص 38 و 41 و 42
2 - در خطبه شعبانیه موضوعاتی چون فضایل و برکات رمضان پاداش های مضاعف برای اعمال نیک روزه داران یادآوری محرومان جامعه تلاش برای تحقق روزه واقعی با پرهیز از معاصی توبه و دعا به درگاه الهی سیر کردن گرسنگان با افطاری دادن خوشرفتاری با زیردستان صله رحم و تلاوت قرآن مورد توجه قرار گرفته است. (مفاتیح الجنان ص 232 و 233)

3 - جهاد اکبر یا مبارزه با نفس ص 38

4 - در متون روایی اسلام به وضوح و صراحت این واقعیت به روزه داران منتقل می شود که روزه گرفتن منحصر در اجتناب از خوردن و آشامیدن نمی گردد و باید اعضا و جوارح انسان نیز روزه باشند. رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) روزه را مانع انجام کارهای ناپسند و سخنان زشت معرفی می کند. امیر مومنان (علیه السلام) می فرماید: «روزه دوری کردن از حرام ها می باشد»؛ و امام جعفر صادق (علیه السلام) روزه واقعی را باز داشتن چشم و گوش از حرام و همه اعضا و اندام های بدن از زشتی و پلیدی و خودداری از آزار و اذیت دیگران می داند. (المیزان الحکمه باب صوم ج 7 ص 3215)

5 - جهاد اکبر یا مبارزه با نفس ص 41

6 - اصول کافی ج 3 ص 331
این که رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) تشخیص می دهند چنین خطبه ای را خطاب به مسلمین ایراد نمایند و در آخرین جمعه شعبان و در آستانه ورود به رمضان مردم جامعه را به کسب آمادگی های لازم برای استقبال از ماه خدا و روزه داری صحیح و خالص دعوت کنند نشان می دهد که اولاً ماه رمضان بسیار بزرگ و شریف است که باید به درک جایگاه رفیع و منزلت عظیم آن رسید و در انتظار ورود او نشست. ثانیاً بهره برداری از ایام و لیالی پرفیض و رحمت این ماه الهی و انجام طاعات و مناجات های زلال و ناب و پیام گیری و اثرپذیری از عبادت بزرگ «روزه»؛ نیاز به آمادگی های پیش از رویت هلال رمضان دارد و اهل ایمان باید از مدتی قبل تمام زمینه های لازم را در وجود خود مساعد و مهیا نمایند.

همچنان که حضرت امام خمینی تصریح کردند و به خطبه شعبانیه استناد نمودند خداوند متعال پندگان خویش را به ضیافت و مهمانی خود در این ماه فراخوانده است و همه روزه داران میهمان خدا می باشند و حق آن است که مهمان قبل از ورود در این میهمانسرا خویشتن را آماده و مهیا کند و تمام آداب پسندیده را رعایت نماید. طبیعی است که مفهوم این ضیافت با ضیافت های مادی و خوردن و آشامیدن ها تفاوت دارد که این ضیافت و مهمانی معنوی و روحانی است و به همین دلیل باید روح و روان را از زنگارهای سیاه معاصی و گناهان شستشو داد تا در معرض عطایا و بخشش های متنوع مهماندار که تابش انوار جمال و جلال و کرامت های وصف ناپذیر معنوی می باشد قرار گرفت.

از لحظه ای که روزه داران وارد میهمان سراي الهی می شوند و در حالت روزه داری دیده به درگاه حضرت فیاض مطلق می دوزند و امید رحمت و محبت و نزول مانده های روحانی و معنوی دارند توجهات حضرت محبوب ازلی و ابدی نیز آغاز می شود و این عنایات و فیض و رحمت ها در صورت رعایت همه موازین و ضوابط روزه خالص و صحیح فرود می آیند و در غیر این صورت هر روزه داری که در سطح و ظاهر مانده است و روزه صوری و ظاهری گرفته است نه گامی به جلو برمی دارد و حجاب و مانعی کنار می زند و نه جلوه ای از لذت های وصف ناپذیر معنوی می یابد که «گنج» را با «رنج» دهند و آن کس که بذر عشق و ایمان و معنویت نیفشاند نهالی را به شکوفایی و باروری در نمی آورد و طبیعی است که حاصلی درو نخواهد کرد.

حضرت امام خمینی روح کلام و پیام رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) را مطرح می نمایند و آن این که: «معنی روزه فقط خودداری و امساک از خوردن و آشامیدن نمی باشد از معاصی هم باید خودداری کرد.»؛ یعنی آنگونه نیست که با امتناع و خودداری از خوردن و آشامیدن روزه محقق گردد بلکه علاوه بر آن «زبان» و «چشم» را نیز باید از گناهان و معاصی مربوط به خود که فراوان هستند پرهیز نماید تا روزه راستین تحقق یابد. (4)

این گناهان عبارتند از: دروغ تهمت دشنام غیبت بدگویی سخن چینی استهزا توهین هتك حرمت لقب گذاری ناشایست سرزنش و نکوهش زورگویی فتنه گری اختلاف افکنی نفاق ورزی....

همچنین علاوه بر زبان «گوش» هم باید روزه باشد و از استماع سخنان لغو شنیدن عیب دیگران شنیدن تهمت علیه این و آن شنیدن فحاشی علیه دیگران شنیدن عیب جویی و پرده دری و سخن چینی و هر فعل و رفتار ناشایست علیه مسلمانان امتناع و خودداری ورزد.

علاوه بر گوش «چشم» نیز باید روزه باشد و به تمام ضوابط و معیارهای شرعی و اخلاقی مربوط به خود عمل نماید.

در کنار زبان و گوش و چشم «دست» نیز باید روزه باشد و به حرام و گناه نیفتد و نیز «پاها» باید روزه باشند و در مسیر باطل حرکت نکنند و به معصیت و فسق و تباهی آلوده نشوند.

و همچنین «قلم» ها باید روزه باشند و به حرام و گناه نچرخند و علیه این و آن در بستر کاغذ فعالیت آلوده و خلاف شرع انجام ندهند. راستی چه کسی است که به اهمیت «مطبوعات» و وسعت و گستره وقوع

خلاف و گناه و رفتار و عملکردهای ضد اخلاقی و قوف و آگاهی نداشته باشد و آیا جز این است که چاپ و نشر يك دروغ عليه کسی یا تهمت بر ضد بی گناهی یا هتك حرمتی و ساختن و پروردن و انتشار شایعه ای علیه فردی در سطح جامعه و کشور پخش می شود و در اندك زمانی همه افکار و اندیشه ها و زبان ها و گفتارها و عملکردها و رفتارها علیه بی گناهان به فعالیت مخرب می افتند و چه بسیار انسان های صالح که فاسد معرفی می شوند و چه کثیر عناصر خدوم که متهم به خیانت می گردند و چه آبروها که ریخته می شوند و چه بسیار حرمت ها که هتك می گردند!

همین نوع معصیت و گناه و تباهی در عرصه های فعالیت های سیاسی اهمیت می یابد و افراد و گروه ها و جریان ها و احزاب و جناح هایی که از پرورش های اخلاقی هیچ بهره ای ندارند بسیار سهل و سریع علیه رقیبای خود به «دروغ و تهمت و غیبت و سخن چینی و فتنه انگیزی سیاسی» روی می آورند و نیز سایر معاصی و گناهان را که صیغه و رنگ سیاست دارند و هدفی جز کسب قدرت ندارند به قیمت زیرپا گذاشتن همه اصول و مبانی اعتقادی و ارزش های اخلاقی برای به دست آوردن نام و نان و عنوان - به صورت کسب شهرتی ناپایدار و چرب و شیرینی از دنیای دون و و لقب ریاستی پوشالی - انجام می دهند و آبروها را در مسلخ نفسانیت های گروهی و حزبی و سیاسی قربانی می کنند.

حضرت امام خمینی بسیار گسترده به موضوع ترك معاصی و گناهان برای ورود در میهمانسرای الهی نظر دارند و به همین دلیل در عبارات ذیل - به صورت نمونه - به این وسعت و گستردگی تصریح می نمایند:

«مسلمین باید از شما در امان باشند. کسی که دیگر مسلمانان از دست و زبان و چشم او در امان نباشد در حقیقت مسلمان نیست مسلمان ظاهری و صوری می باشد.» (58; raquo)

این عبارات به ضرورت رعایت «اخلاق اجتماعی» اصرار می ورزد که به صورت وسیع و در همه ابعاد و جلوه ها به حوزه فرهنگ و سیاست و حکومت نیز وارد می شود زیرا مردمی که اخلاق اجتماعی وظیفه آنان است و در عین حال آن را به زیر پا می نهند معاصی و گناهانی که مرتکب می شوند فقط علیه خودشان و اقشار اجتماعی نمی شود بلکه عناصر فرهنگی سیاسی حکومتی را نیز دربرمی گیرد و دامنه دروغ و تهمت و هتاکي ها و فتنه انگیزی ها با حوزه های مدیریت های کلان در موضوعات یاد شده مرتبط می شود.

تعبیر و عبارت «کسی که دیگر مسلمانان از دست و زبان و چشم او در امان نباشند در حقیقت مسلمان نیست» بسیار تکان دهنده است. این تعبیر مستند به این روایت از پیامبراکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) است که فرمود:

«آیا شما را از مومن خبر ندهم مومن کسی است که مومنان او را برجان و مال خود امین قرار دهند. آیا شما را از مسلمان خبر ندهم مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او در امان باشند.» (68; raquo)

این روایت شریف همه افراد جامعه در هر شغل و حرفه و در هر سطح از سطوح فعالیت های اجتماعی اقتصادی فرهنگی و سیاسی را مخاطب قرار می دهد و این پیام و هشدار را به آنان منتقل می نماید که: اگر «مومن» نیستید که افراد و اقشار مختلف جامعه به شما متمایل گردند و در اثر شدت ایمان و تقوا و خلوص و صداقتی که به دست آورده اید شما را امین قرار دهند لاقلاً «مسلمان» باشید و دست و زبان خود را علیه افراد جامعه به فعالیت مخرب درنیاورید و به دروغ و تهمت و سخن چینی و فتنه گری نپردازید تا در این صورت از جرگه مسلمانان خارج شوید و با دست خویش عذاب رنجزای الهی را برای خود پیش فرستید که «مسلمانی» فقط در انجام امور عبادی محدود نمی شود بلکه یکی از مهم ترین ابعاد و جلوه های آن که همچون امور عبادی حائز اهمیت است رعایت موازین و معیارها و ارزش های اخلاق اجتماعی می باشد و کسانی که هر کدام از این دو پایه و مبنا را واگذارند از صف مسلمانان خارج می شوند.

به این ترتیب اولاً آمادگی برای ورود در میهمانسرای الهی يك «اصل» است که باید به آن نظر و عمل دقیق مبذول داشت و همه کسانی که قصد دارند از ایام و لیالی پرفیض رمضان و لحظات ملکوتی و سرشار از معنویت زلال آن بهره وری صحیح و شایسته نمایند و سرزمین جان و روحشان را در معرض ریزش باران های رحمت الهی قرار دهند باید پیش از فرارسیدن رمضان به آماده کردن زمینه های لازم و مساعد در وجود خویش اهتمام ورزند.

ثانیاً باید به این واقعیت توجه داشت که روزه هرگز منحصر در امتناع و خودداری از خوردن و آشامیدن نمی شود و علاوه بر خودداری از این عمل گوش و زبان و چشم و دل نیز باید روزه باشند و از معاصی و گناهانی همچون دروغ نیرنگ تهمت فتنه گری حسد و نفاق و سایر رذایل اخلاقی پرهیز نمایند تا روزه به معنای واقعی و راستین آن تحقق یابد.

ثالثاً یکی از شیوه های توفیق در روزه داری صحیح و کامل با رعایت تمام موازین اخلاق فردی و اجتماعی و سیاسی این است که پیش از رمضان با خداوند متعال عهد و پیمان ببندیم که به مراقبت از خویش بپردازیم تا در طول مدت روزه داری هرگز دامان خویش را به معاصی نیالائیم و حریم زندگی فردی و حیات اجتماعی دیگران را صحنه تاخت و تازهای خود قرار ندهیم و آبروی صالحان و بی گناهان را هتك ننمائیم و برای رسیدن به نام و نان و مقام دین خویش را به دنیای ستمگران - که جریان های مغشوش و باطل اعتقادی در چهره اسلام و احزاب و جناح های سیاسی قدرت طلب و ماجراجو با نقاب و پوشش مذهب می باشند- نفروشیم.